

ЛОКАЛИТЕТ ИЛИРСКО ГРОБЉЕ У БУКОВАЧКОМ ПОЉУ

Војислав Филиповић, Београд
Милорад Миљковић, Републички завод за заштиту споменика културе

Кључне речи: западна Србија, Мионица, Буковац, заштитно ископавање, бронзано доба, хумка, урне, спаљени покојници

Систематска заштитна истраживања праисторијске некрополе Илирско гробље настављена су и 2006. године, у организацији Републичког завода за заштиту споменика културе, Истраживачке станице Петница и Народног музеја у Ваљеву.¹ Топограф-

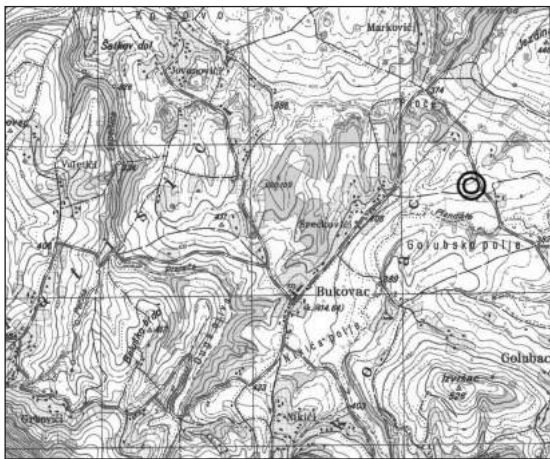
градњом пута и корењем дрвећа. Обе хумке испитане су методом ископавања насупрмних сегмената, без контролних профила.

Хумка 4

Својим димензијама хумка 4 представља најмонументалнију земљану гробницу на Илирском гробљу. Власник имања тврди да је хумка била виша за пола метра, али је током орања ранијих година њена висина смањена. С друге стране, чини се да није дошло до уништавања налаза с обзиром на то да је у њој нађена само једна урна, али не и фрагменти других керамички посуда, који су протеклих година упућивали на уништавање плиће укопаних посуда. Осим урне, откривени су и лоше очувани остаци пећи на периферији, као и кружни укуп у центру хумке, који је регистрован тек на нивоу здравице. Урна 1 налазила се на дубини од приближно 0,4 m и 3 m североисточно од претпостављеног центра хумке, а била је окружена компактном земљом са грумењем лепа, ситним угљенисаним дрветом, остацима спаљених костију и предметима од бронзе (сл. 2): два наочараста привеска са спиралном спојницом и три мања фрагмента дебљег заобљеног предмета. У урни су регистровани остаци спаљеног покојника. Неке кости, које нису могле да буду смештене у већ пуну урну, налазиле су се просуте преко јужне стране урне, а у том „грумену“ костију нађена је фрагментована бронзана наруквица која је била изложена ватри. На нивоу здравице, у центру хумке, регистрован је кружни укуп пречника око 2

Карта – Положај локалитета

Map – Site location

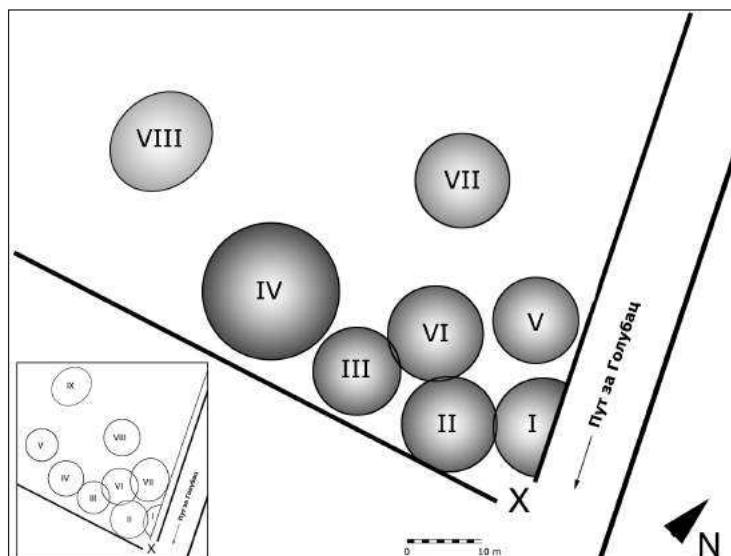
ске карактеристике и детаљи историјата истраживања могу се наћи у претходним извештајима (Filipović and Starović 2005; Lazić, Bakić i Sofranić 2005; Филиповић 2006; Филиповић и Миљковић 2007; Црнобрња и Радивојевић 2007). Илирско гробље налази се у селу Буковац, 12 km југозападно од Мионице и 15 km источно од Ваљева, а ради се о некрополи под земљаним хумкама из развијеног бронзаног доба.

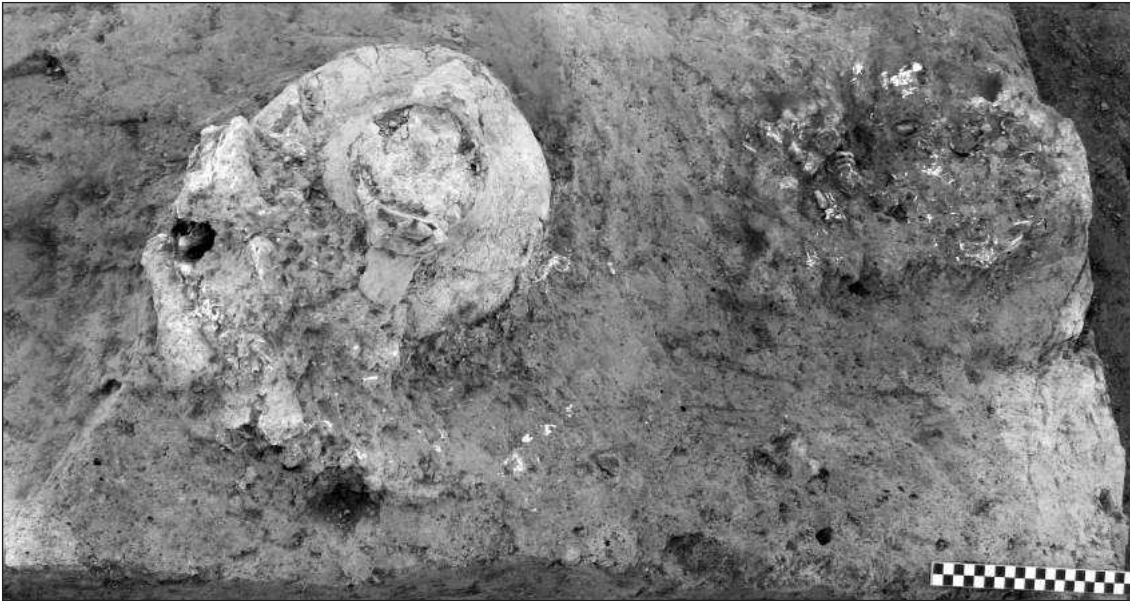
Током јула 2006. године археолошки су истражене хумке 4 и 5 (сл. 1). Треба нагласити да је тада урађена и ревизија ситуационог плана, као и да је дошло до мањих промена у нумерацији откривених хумки на локалитету.

Све до сада истражене хумке имају истоветну стратиграфију: испод тањег површинског слоја хумуса – оранице (0,2–0,25 m) налази се слој насипа хумке, браон боје, док здравицу чини глиновита сивожута земља. Пречник истражене хумке 4, која је највећа на Илирском гробљу, износи 18 m, а њена висина је 1,1 m. Хумка 5, пречника 12 и висине 0,55 m, оштећена је пољопривредним радовима, делимично из-

Слика 1 – Налазиште Илирско гробље, нови и стари ситуациони план

Figure 1 – Ilirsko groblje archaeological site, new and old situation plan

Слика 2 – Хумка 4, урна 1 и накит од бронзе, *in situ*

Figure 2 – Mound 4, urn 1, bronze jewelry and *in situ* situation

т. У укопу се налазила мања зона запечене земље и гара, затим бели кречњачки камен и три ситна фрагмента керамике. Иако је укуп уочен тек на нивоу здравице, може да се претпостави да и он представља јаму са ископавања М. Валтровића и/или Ђ. Јовановића, као што је то случај са хумком 3, истраженом претходне године. На северној периферији хумке откривени су остаци компактног и измрвљеног лепа кружног облика, димензија 0,8 x 0,6 m; највероватније је реч о остацима оштећене пећи. У насипу хумке нађено је и 60-ак предмета од окресаног камена.

Хумка 5

Хумка је делимично уништена пољопривредним радовима и изградњом пута. Оштећене су две керамичке урне, док су три урне остале на првобитном месту. У средишту хумке налазила се централна урна, постављена на остатак ломаче, а на периферији хумке регистровани су лоше очувани остаци пећи. Урна 1 откривена је на дубини од 0,25 m, у северозападном делу хумке, а фрагментована је услед притиска пољопривредне механизације. Преко урне у коју су смештени остаци спаљеног покојника, постављен је већи фрагмент посуде дебелих зидова, који је служио као поклопац. Урна 2 се налазила на дубини од 0,3 m, источно од претпостављеног центра хумке. Поклопљена је великим фрагментом керамике. У урни

су били остаци спаљеног покојника, а око ње налазила се велика количина костију спаљеног покојника и грумење лепа. Непосредно испод површине хумке откривене су и две фрагментоване посуде са остацима спаљених покојника. Урна 3 означава главну сахрану у овој земљаној хумци, која је насута због покојника похрањеног у њој. Била је прекривена великим и тешким белим кречњачким каменом и садржала је остатке спаљеног покојника, а налазила се у зони угљенисаног дрвета, димензија 2,5 x 2 m, која највероватније представља остатке ломаче (сл. 3). Након скидања једне половине ломаче регистровано је шест мањих јама, пречника од 0,1 до 0,3 m, као и једна већа јама, пречника 0,6 m, које су биле укопане у здравицу (сл. 4). Јаме су оивичене земљом црвене боје, дебљине неколико милиметара, док се у свакој од њих налазила белосива, потпуно стерилна глина. Таква ситуација до сада није регистрована на локалитету и сигурно се не ради о природним формацијама.

На северозападној периферији хумке откривени су остаци компактног и измрвљеног лепа кружног облика, који најверо-

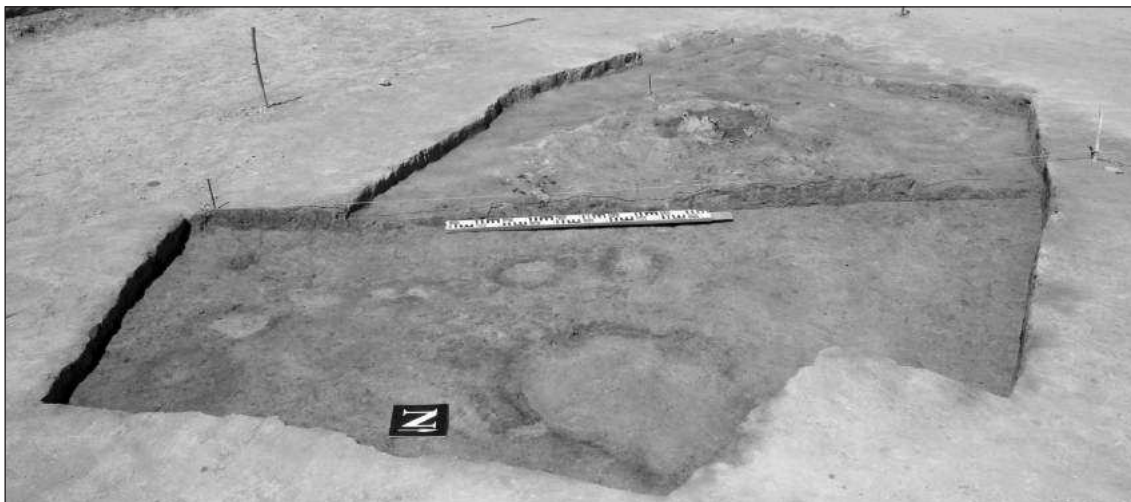

Слика 3 – Хумка 5, централно спаљиште са урном 5, *in situ*

Figure 3 – Mound 5, remains of the central incineration with urn 5 *in situ*

Слика 4 – Хумка 5, зона јама укопаних у здравицу испод једног дела ломаче

Figure 4 – Mound 5, pits dug into the sterile soil beneath a part of the stake

ватније потичу од оштећене пећи. У насипу хумке неђено је и 40-ак предмета од окресаног камена.

Према предметима од бронзе и керамичком материјалу, некропола припада развијеном бронзаном добу.

¹ Истраживања су помогли Општина Мионица и Еколошко друштво Рибница, а морамо напоменути да без изузетног залагања председника општине, господина Милана Матића, ископавања не би била могућа. Теренски руководиоци ископавања били су Милорад Миљковић, Републички завод за заштиту споменика културе, Београд, и Војислав Филиповић, Истраживачка станица Петница. На истраживањима је учествовао конзерватор Милан Веселиновић из Народног музеја у Ваљеву, студенти археологије, млађи сарадници Програма археологије у Истраживачкој станици Петница и средњошколци, полазници Програма.

ARCHAEOLOGICAL SITE ILIRSKO GROBLJE, BUKOVAČKO POLJE

Vojslav Filipović, Belgrade

Milorad Miljković, Institute for Protection of Cultural Monuments of Serbia, Belgrade

Systematic rescue archaeological excavations of the prehistoric necropolis Ilirsko groblje continued in 2006, under the supervision of the Institute for Protection of Cultural Monuments of Serbia, Petnica Science Center and National Museum of Valjevo. The site Ilirsko groblje is a necropolis comprising earthen mounds dated to developed Bronze Age, located in the village of Bukovac, 12 km southwest of Mionica and 15 km East of Valjevo.

During July 2006, archaeological investigations were undertaken on mounds 4 and 5 (Fig. 1). Up until now, all excavated mounds at the site have identical stratigraphies: underneath a thin layer of surface humus (20 – 25 cm deep),

there is a brown layer of the mound filling, with the sterile soil represented by clayish earth grey and yellow in color. The diameter of the excavated mound 4, the biggest of all mounds detected on the site, is 18 meters, with the height of 1.1 meters.

Mound 5, 12 meters in diameter and 55 cm in height has been severely damaged through both agricultural work at the site, construction of a dirt road and the roots of the trees. Both mounds were excavated using the method of opposite segments without control profiles.

According to the bronze artifacts and pottery, the necropolis can be dated to developed Bronze Age.

Библиографија

Lazić, Đ., Bakić, D. i Sofranić, A. 2005. Preliminarni rezultati arheoloških iskopavanja bronzanodopske humke na lokalitetu Ilirsko groblje – kampanja 2004. *Petničke sveske* 57: 273–280.

Филиповић, В. 2006. Локалитет Илирско гробље у Буковачком пољу, истраживања 2004. године. *Гласник Друштва конзерватора Србије* 30: 47–49.

Филиповић, В. и Миљковић, М. 2007. Локалитет Илирско гробље у Буковачком пољу, истраживања 2006. године. *Гласник Друштва конзерватора Србије* 31: 49–51.

Filipović, V. and Starović, A. 2005. Excavations at a Bronze Age Mound Necropolis Site Illyrian Graveyard, Western Serbia. *Antiquity* Vol. 79, No. 304, June 2005. (<http://antiquity.ac.uk/projgall/filipovic/>)

Црнобрња, А. и Радивојевић, М. 2007. Археолошка карта Буковца и околине. *Археолошки преглед Н.С.* 1: 71–77.